

การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม

ปาฐกถา...เปิดมุมมองการบริการจัดการอย่างมีส่วนร่วม ผ่านแนวคิดและประสบการณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

รศ.วุฒิสาร ตันไชย (รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า)

ได้แสดงความเห็นว่า สิ่งที่ท่งสงกำลังพยายามทำอยู่นี้ เป็นสิ่งที่ระดับนโยบายได้คิดมาก่อนแล้ว คือ รูปแบบสหการ โดยเขียนไว้เป็นกฎหมายแต่ไม่เคยปรากฏเป็นรูปธรรม ต่อมาได้มีแนวคิดเรื่องประชาคม ก็เรียนรู้กันใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่มักทำกันแบบพิธีการ ให้ผ่านๆ ไป โดยละเอียดหัวใจสำคัญคือ อยู่กับการเรียนรู้ระหว่างกัน

ความร่วมมือที่ท่งสงดำเนินการอยู่ นับได้ว่าน้อมนำแนวทางตามพระราชดำริมาปฏิบัติ กล่าวคือ การพัฒนาจะต้องระเบิดจากข้างใน ที่เริ่มจากคนในพื้นที่เห็นความสำคัญและมีความเป็นเจ้าของ เป็นการพึ่งตนเอง รวมทั้งมีภูมิทางสังคม มีการใช้ความรู้ ต้นทุนทางสังคม การดำเนินงานเป็นขั้นเป็นตอน โดยเฉพาะการทำให้ทุกคนเห็นปัญหาร่วมกัน ศรัทธาและมุ่งมั่นแก้ปัญหาาร่วมกัน

สำหรับบทบาทหน้าที่ของ อปท. สามารถจำแนกออกได้ 3 ประเด็น คือ

- 1) **หน้าที่ตามกฎหมาย (Legal Accountability)** ซึ่งกำหนดให้อปท.แต่ละรูปแบบปฏิบัติตาม
- 2) **หน้าที่ความรับผิดชอบทางการเมือง (Political Accountability)** ทำให้บางครั้งต้องเอาใจประชาชนทุกเรื่อง จึงทำให้ละเอียดการพัฒนาที่ทำให้ประชาชนเข้มแข็งดำเนินการได้เอง จึงเป็นที่กล่าวกันว่า ยิ่งกระจายอำนาจ ประชาชนยิ่งอ่อนแอ
- 3) **หน้าที่ความรับผิดชอบทางสังคม (Social Accountability)** เป็นความรับผิดชอบขั้นสูงสุด เป็นการมองไปข้างหน้า ไม่คำนึงถึงขอบเขตการปกครอง เห็นประโยชน์ร่วมกันเป็นสำคัญ

วันนี้ อปท.ในอำเภอท่งสงได้ก้าวหน้ามาถึงความรับผิดชอบทางสังคมแล้ว ได้เริ่มจากระเบิดจากข้างใน และนำเอาแนวคิด “ภูมิสังคม” มาใช้ โดยเอาพื้นที่และความรู้ท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง นอกจากนี้ ยังได้ผนวกความรู้ทางวิชาการด้วย โดยนำนักวิชาการจากภายนอกเข้ามาสนับสนุน หรืออาจกล่าวได้ว่า มี “ภาคียุทธศาสตร์” ที่จะนำไปสู่วิธีการทำงานอย่างเหมาะสม แล้วเลิกคิดว่าใครจะได้ประโยชน์มากกว่ากัน

ความท้าทายในการทำงานร่วมกันแบบนี้ ได้แก่ NATO: No action, talk only คือ พูดแล้วไม่ทำ ส่วน NIMBY: Not in my backyard คือ เห็นด้วย แต่อย่ามาเอามายุงกับบ้านของฉัน ปัญหาภัยพิบัติทางสังคม เป็นเรื่องวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวิถีคิด

ดังนั้น อยากให้ผู้บริหารท้องถิ่น คิดว่าต้อง ทำการเมืองเพื่อบ้านเมือง มิใช่ ทำการเมืองเพื่อการเมืองต้องให้ความเท่าเทียมในการบริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

สำหรับ สถาบันพระปกเกล้า ก็ยินดีสนับสนุนในด้านวิชาการ และในฐานะที่มีส่วนร่วมในการร่างประมวลกฎหมายท้องถิ่น ก็ได้กล่าวถึงรูปแบบความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น การกระจายอำนาจให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งในรูปแบบสหการและองค์การมหาชน

ศ.ดร.สปีท อักษรแก้ว (ประธานสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย)

ได้แสดงมุมมองว่า ความร่วมมือของทุ่งสงในครั้งนี้ นับว่า น่าชื่นชม ซึ่งสถาบันฯ ก็ตั้งใจที่จะเสริมการพัฒนาทุ่งสงให้สมบูรณ์ ในสิ่งที่ทุ่งสงต้องการ จึงได้มีเจ้าหน้าที่เข้ามาทำงานอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้เข้าใจท้องถิ่นมากขึ้น โดยทำอย่างไรให้เมืองทุ่งสงเกิดการ พัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ทางสถาบันฯ สามารถให้การสนับสนุนทางด้าน วิชาการ ทั้งในด้านการศึกษาระบบสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ การหาแนวทางที่เหมาะสมให้ทุ่งสงเป็นเมืองน่าอยู่ในอนาคตและเป็น เมืองที่พัฒนาอย่างยั่งยืน และอยากให้มีมั่นใจว่าทางสถาบันฯ มีความ มุ่งมั่นและมีความจริงใจที่จะช่วยชาวทุ่งสงในทุกๆ ด้าน

การพัฒนาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขปัญหาระยะสั้น และเฉพาะเรื่อง แต่ในประเทศที่ พัฒนาแล้วจะมีการวางแผนล่วงหน้า 50-100 ปี จึงอยากให้ทุ่งสงคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และ คิดถึงพื้นที่โดยรอบด้วย อย่างกรณีประเด็นสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ไม่มีพรหมแดน จัดการ เฉพาะในเขตท้องถิ่นตัวเองไม่ได้ เพราะเกี่ยวเนื่องกันหมด

กรณีการพัฒนาอ่าวโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ที่มีอาณาเขตติดกับ 3 จังหวัด ก็เริ่มจากการประชุม ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และทำกันต่อเนื่องมาเป็น 10 ปี แล้ว มีความก้าวหน้าตามลำดับ เพราะมีการมอบหมายงานที่ชัดเจน และติดตามกันเป็นระยะๆ ว่าอะไรทำไปแล้ว อะไรที่ยังเป็นปัญหา

วิกฤตที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้มีอยู่ 4 ด้าน คือ

- **วิกฤตเศรษฐกิจ** ซึ่งต้องคิดว่าทำอย่างไรให้ทุ่งสงของเรามีเศรษฐกิจที่พอเพียงตาม พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- **วิกฤตสิ่งแวดล้อม** เป็นเรื่องที่สำคัญ จะเกี่ยวข้องกับหลายๆ เรื่องไม่ว่าจะเป็น น้ำท่วม จึงจะต้องคิดให้เมืองทุ่งสงเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
- **วิกฤตสังคม** ทำอย่างไรให้เกิดการผสมผสานอย่างลงตัวทางสังคม ทั้งเรื่องความ ปลอดภัย การศึกษา ความอยากจน
- **วิกฤตทางการเมือง** ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดในบ้านเมืองเรา และต้องคำนึงว่าไม่ว่า วิกฤต ทางการเมืองจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรทุ่งสงก็ยังคงต้องยึดจุดมุ่งมั่นเหมือนเดิมตรงนี้

จากวิกฤตข้างต้น เราต้องพร้อมรับมือกับปัญหาต่างๆ ดังแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวของเราทรงตรัสอยู่เสมอว่า การที่จะพัฒนาเมืองใดหรือเมืองทุ่งสงก็ตามจะต้องคำนึงอยู่ มีอยู่ 2 ธรรม คือ

- 1) **ธรรมชาติ** เราต้องเข้าใจธรรมชาติและระบบนิเวศของเมืองทุ่งสง ตั้งแต่ภูเขาถึงทะเล การวางแผนก็ต้องมองภาพรวม ซึ่งเป็นมุมมองอย่างนก และทำงานอย่างหนอนที่ต้องฝังตัวข้างใน เพื่อวางแผนอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติ
- 2) **ธรรมดา** การพัฒนาอย่างธรรมดา ก็ไม่ต้องทำอะไรที่ซับซ้อนมาก หรือต้องการการจัดการที่มากเกินไป เพราะจะไม่ยั่งยืน

การพัฒนาต้องมีกติกา แบบแผน และการทำงานควรอาศัยหลักธรรม ซึ่งกล่าวไว้ว่า**การทำงานให้สำเร็จนั้น ต้องมี 3 จิต คือ จิตอาสา จิตสาธารณะ และ จิตประภัสสร** (ทำแล้วมีความสุข) และยังได้ยกตัวอย่างคำพูดของ ศ.ดร.สิปนนท์ เกตุทัต ที่ว่า “อนาคตเริ่มตั้งแต่วันวาน” หมายถึง ให้เริ่มดำเนินการ อย่างรีรอ

